

ความเป็นมาของปัญหา

การนิเทศการศึกษา เป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำเนินงานการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพ ผู้มีหน้าที่นิเทศการศึกษามีหลายฝ่าย แต่กำลังส่วนใหญ่เป็นศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษาประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์กรม ศึกษานิเทศก์เขต และศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษามีหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๑๕ แยกให้เห็นชัดเจนเป็นข้อๆ ดังนี้

๑. นิเทศการสอน และการบริหารงานวิชาการ หรือเป็นที่ปรึกษางานวิชาการในสถานศึกษาที่อยู่ในขอบเขตความรับผิดชอบ
๒. ตรวจสอบ และควบคุมสถานศึกษาในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามที่กฎหมายระบุไว้
๓. ศึกษา ทดลอง วิจัยในเรื่องที่เกี่ยวกับการสอนการเรียนด้านวิชาการ ตลอดจนการบริหารการศึกษา
๔. พิจารณา และพัฒนาหลักสูตร แบบเรียน หนังสือประกอบการเรียนการสอน หรือแนวการสอนให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน
๕. จัดทำคู่มือครู เอกสารทางวิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน
๖. ปรับปรุง ส่งเสริมคุณภาพของการเรียนการสอน และการบริหารการศึกษา โดยใช้นวัตกรรมทางการศึกษาต่างๆ
๗. จัดประชุม อบรม สัมมนา ครูอาจารย์ หรือผู้บริหารการศึกษา เพื่อส่งเสริมงานทางวิชาการ
๘. ประเมินผลงานทางวิชาการ
๙. เสนอแนะ และให้คำปรึกษาทางวิชาการแก่กรมสามัญศึกษา

๑๐. งานอื่นๆที่ได้รับมอบหมาย^๑

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้ทราบว่าศึกษานิเทศก์มีหน้าที่หลายประการ หน้าที่ต่างๆล้วนเกี่ยวข้องกับงานทางวิชาการ ทั้งนี้เพราะศึกษานิเทศก์ทำหน้าที่ฝ่ายวิชาการ และรับผิดชอบในการดำเนินงานการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ศึกษานิเทศก์จึงหวั่นไหวหน้าที่รับผิดชอบ ด้านนิเทศการสอนการบริหารการศึกษา ตรวจจสอบ วิจัย พัฒนาหลักสูตร จัดประชุมอบรม ครูอาจารย์ เพื่อปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอน และการบริหารงานวิชาการของ โรงเรียนระดับประถมศึกษา เนื่องจากหน้าที่ของศึกษานิเทศก์มีหลายประการ ฉะนั้น การปฏิบัติงานจึงต้องปฏิบัติตามแนวกว้างๆ ซึ่งทำให้ยากต่อการติดตามผลประเมินผลการปฏิบัติงาน เมื่อเป็นเช่นนี้ น่าจะมีการกำหนดหน้าที่หลักของศึกษานิเทศก์ไว้ เพื่อเป็นแนวคิดในการปฏิบัติงาน พะนอม แก้วกำเนิด เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษาได้กล่าวว่า " หน้าที่หลักของศึกษานิเทศก์มี ๒ ประการคือ ประการแรก ศึกษานิเทศก์มีหน้าที่ร่วมมือกับกรมวิชาการในการพัฒนาหลักสูตร ประการที่สอง ศึกษานิเทศก์มีหน้าที่นิเทศ และติดตามผลการใช้หลักสูตร ส่วนงานด้านอื่นๆเป็นงานรองที่ศึกษานิเทศก์ต้องปฏิบัติ ให้บรรลุผลตามความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา"^๒ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้สะดวกต่อการปฏิบัติงานยิ่งขึ้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดงานศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาประจำจังหวัดไว้ " งานศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษาประจำจังหวัด แบ่งออกเป็น ๓ ฝ่าย คือ ฝ่ายนิเทศ การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ฝ่ายนิเทศการสอน และฝ่ายวิจัยและบริการ โสตทัศนศึกษา"^๓ นั่นคือ ศึกษานิเทศก์ฝ่ายบริหารโรงเรียน ก็จะนิเทศงานบริหารโรงเรียนประถมศึกษาทุกด้าน

^๑หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา, ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๑๕ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๑๕), หน้า ๔ - ๕.

^๒จักรสิน พิเศษสาคร/พีรพล, "งานของศึกษานิเทศก์: สัมภาษณ์ พะนอม แก้วกำเนิด หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา," วิทยาสาร ๒๖ (๔ สิงหาคม ๒๕๑๕) : ๑๒.

^๓หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา, ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๑๕ , หน้า ๘ - ๑๐.

โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านบริหารวิชาการ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปด้วยความราบรื่น และบรรลุวัตถุประสงค์ทางการศึกษา เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสามารถบริหารบริการหลักสูตร ให้ครูสามารถใช้หลักสูตรได้อย่างเต็มที่ และบรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร ส่วนศึกษานิเทศก์ที่ทำหน้าที่นิเทศการสอน ก็จะทำหน้าที่นิเทศให้ครูสามารถใช้หลักสูตร แบบเรียน สื่อการเรียน รวมทั้งการจัดกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร วิธีใดที่จะปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพของการเรียนการสอนของครู ศึกษานิเทศก์ฝ่ายนิเทศการสอนก็จะปฏิบัติตามแนวนี้อำนาจหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ฝ่ายวิจัยและบริการโสตทัศนศึกษา มีหน้าที่ศึกษาค้นคว้า วิจัย และประเมินผลในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนด้านวิชาการ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน การทดลองวิธีสอนใหม่ ๆ การบริการด้านหลักสูตร คู่มือครูและอุปกรณ์บางอย่าง ทั้งนี้การปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ทั้งสามฝ่ายจะสอดคล้อง และสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีหน้าที่บางประการซึ่งศึกษานิเทศก์ต้องปฏิบัติงานร่วมกันทุกฝ่าย เช่น การตรวจสอบและควบคุมสถานศึกษา ในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กฎหมายระบุไว้ จัดประชุมอบรม สัมมนาครูอาจารย์ หรือผู้บริหารการศึกษา เพื่อส่งเสริม มงานทางวิชาการ และนอกจากนี้ยังมีงานพิเศษอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายและทำงานร่วมกับหน่วยงานการศึกษาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษาประจำจังหวัดต้องปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ด้วยดี การปฏิบัติงานจะได้ผลดีมากขึ้นเพียงใด ย่อมต้องอาศัยแนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา ความรู้พื้นฐาน และทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับศึกษานิเทศก์ หลักสำคัญในการนิเทศการศึกษา และเทคนิคในการนิเทศการศึกษา ในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์จังหวัดนั้น จะต้องเกี่ยวข้องกับศึกษาธิการจังหวัด ผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัด หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัด ซึ่งบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งทั้งสามเป็นผู้บังคับบัญชาศึกษานิเทศก์ นอกจากนี้ศึกษานิเทศก์จังหวัดจะต้องปฏิบัติงานประสานสัมพันธ์กับหัวหน้าส่วนการศึกษา หัวหน้าหมวดการศึกษาในฐานะผู้บริหารการศึกษา ระดับจังหวัด และระดับอำเภอ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด และแน่นอนศึกษานิเทศก์ต้องปฏิบัติงานร่วมกับครู หรือครูใหญ่ทั้งเป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่ม เพื่อปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพของการเรียนการสอน ตลอดจนช่วยเหลือครูที่ประสบปัญหาการเรียนการสอน การปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ ต้องดำเนินไปตามแผนปฏิบัติงานประจำปีของ

หน่วยศึกษานิเทศก์ในแต่ละปี แผนปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์สร้างขึ้นตามนโยบายของการจัดการศึกษา และนโยบายการนิเทศการศึกษา ตามขอบเขตหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ และจะต้องสอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการของครูด้วย แผนปฏิบัติงานประกอบด้วยโครงการนิเทศการศึกษาหลาย ๆ โครงการ แต่ละโครงการมีวัตถุประสงค์เฉพาะเป็นเรื่อง ๆ ไปดังนั้น การปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ นอกจากต้องให้บรรลุผลตามโครงการนิเทศการศึกษาต่าง ๆ แล้ว ยังต้องให้บรรลุผลตามความมุ่งหมายของงานนิเทศการศึกษา ที่กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๑๕ (ประกาศใช้วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๑๕) ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับความมุ่งหมายของงานนิเทศศึกษาดังนี้

- ๑. เพื่อให้ครูดำเนินการสอนตามหลักสูตร และให้ได้ผลตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
- ๒. เพื่อให้ครูได้ตระหนักถึงปัญหาการเรียนการสอน และการจัดการศึกษา ทั้งให้สามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ เพื่อให้เกิดผลดีต่อการศึกษาของนักเรียน
- ๓. เพื่อพัฒนาหลักสูตร และการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการ และความจำเป็น
- ๔. เพื่อรักษา พิจารณา ส่งเสริม ควบคุมคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับ
- ๕. เพื่อให้ความช่วยเหลือ และประสานงานในทางวิชาการแก่กรมเจ้าสังกัด กระทรวง และสถานศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนองค์การระหว่างประเทศ *

จากประสบการณ์การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า วัตถุประสงค์ของโครงการนิเทศการศึกษาที่ถือปฏิบัติในแต่ละปี จะสอดคล้องสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของงานนิเทศการศึกษาที่กำหนดไว้ในระเบียบดังกล่าว เพราะการวางโครงการนิเทศย่อมยึดระเบียบเป็นหลัก ไม่ว่าศึกษานิเทศก์จะปฏิบัติงานโดยใช้กลวิธีใดและเทคนิคอย่างไรก็ตาม ย่อมมีจุดหมายปลายทางเพื่อให้ครูสามารถสอนตามหลักสูตรได้ผลดีมีประสิทธิภาพ ให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ และได้มาตรฐาน อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสงสัยว่า ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศึกษา-

* หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา, ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๑๕ (กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๑๕), หน้า ๒.

นิเทศกรรมสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้กำหนดหน้าที่ศึกษานิเทศก์ไว้อย่างกว้างขวาง ดังเช่น ฉวีวรรณ มหาทัณฑ์ ได้สรุปว่า "ปัจจุบันงานในหน้าที่ศึกษานิเทศก์ที่ได้รับมอบหมายมีขอบข่าย กว้างขวางมาก จนทำให้ไม่แน่ใจว่างานที่ทำไปนั้นเป็นคุณภาพ และตรงตามเป้าหมายของการ นิเทศการศึกษา ตามที่กรมสามัญศึกษาได้กำหนดและจัดอันดับความสำคัญไว้หรือไม่"^๑ และ จากการสัมมนาของนิสิตปริญญาโท แผนกวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้รายงานสอดคล้องกันว่า "การกำหนดหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ กว้างขวางเกินไป จนศึกษานิเทศก์ไม่แน่ใจว่า การปฏิบัติงานของตนถูกต้องตามหน้าที่ของตน หรือไม่"^๒ ศึกษานิเทศก์จะสามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ได้มากน้อยเพียงใด และประสบผล สำเร็จตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ นับเป็นข้อที่น่าสงสัยและน่าจะได้ศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้มักจะ มีคำกล่าวเสมอว่า "ศึกษานิเทศก์ไม่เห็นใครทำงานอะไร ศึกษานิเทศก์เป็นนักคอร์ปชั่นเวลา"^๓ หรือจากคำวิพากษ์วิจารณ์ทั่ว ๆ ไปว่า "ศึกษานิเทศก์ไม่มีประโยชน์ ศึกษานิเทศก์ไม่มีงานทำไม่ เห็นทำอะไร ศึกษานิเทศก์ไม่มีอะไรใหม่ ๆ แนะนำครู ดีแต่แนะนำคนอื่นตนเองทำไม่ได้"^๔ "ที่ มีการวิพากษ์วิจารณ์กันเช่นนี้ก็เพราะว่า งานของศึกษานิเทศก์มองไม่เห็นเป็นรูปเป็นร่าง เป็น นามธรรม ผลงานไม่ออกเป็นตัวตน"^๕ ประกอบกับการวิจัยด้านการประเมินผลการปฏิบัติ งานของศึกษานิเทศก์ยังไม่ได้กระทำอย่างจริงจัง ผู้วิจัยเรื่องนี้คำรงค์ตำแหน่งศึกษานิเทศก์มา

^๑ฉวีวรรณ มหาทัณฑ์, "ผลการสำรวจการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษา ประจำจังหวัด, "คู่มือนิเทศการศึกษา (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๓), หน้า ๑๐๕ - ๑๐๖

^๒_____ , "การนิเทศการศึกษาในประเทศไทย" (รายงานการ สัมมนานิสิตปริญญาโท แผนกวิชาบริหารการศึกษา ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๕) : ๔๘.

^๓จักรสิน พิเศษสาทร/พีรพล, "งานของศึกษานิเทศก์ : สัมภาษณ์ พระนอม แก้วกำเนิด หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศกรรมสามัญศึกษา," วิทยาสาร ๒๖ (๘ สิงหาคม ๒๕๑๔) : ๑๒

^๔สมาน แสงมลิ, "ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์," วารสาร สามัญนิเทศก์ ๔ (พฤษภาคม ๒๕๑๔) : ๑๒

^๕จันทร์ ชุ่มเมืองปักษ์, "ศึกษานิเทศก์" (หนังสืออนุสรณ์ในวันพระราชทานเพลิงศพ นายสมหวัง ไตรตันวงศ์ หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์เขตศึกษา๑๑, ๒๕๑๓), หน้า ๓๖.

สามปีพบว่า ยังไม่มีเครื่องมือสำหรับประเมินผลการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ซึ่งเป็นที่ยอมรับ และกำหนดให้ใช้ การประเมินผลการนิเทศการศึกษาจึงไม่ปรากฏแน่ชัด และถ้าจะมีการ ประเมินก็ต่างคนต่างทำ ในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์นั้นเหมือนกับการปิดทองหลังพระ หมายความว่า ศึกษานิเทศก์ไปนิเทศการศึกษาในโรงเรียน ผลงานมักจะไปปรากฏที่โรงเรียน เป็นผลงานของครูใหญ่ ของครู หรือของโรงเรียนไป การศึกษามีความเจริญก้าวหน้าเพียง ใดก็ไปปรากฏอยู่ที่โรงเรียน นอกจากการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์จะมีลักษณะเป็นนามธรรม เป็นงานวิชาการ ปฏิบัติกันแบบปิดทองหลังพระอันเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ศึกษาให้ทราบข้อเท็จจริง แล้ว อุปสรรคหรือปัญหาต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ยังเป็น เรื่องสำคัญอีก เรื่อง หนึ่ง ที่น่าจะไต่ศึกษาให้ทราบแน่ชัด

คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ได้พิจารณาถึงปัญหาในการนิเทศ การศึกษา และรายงานว่

การนิเทศการศึกษาในประเทศไทยเท่าที่เป็นมา ยังไม่รับกับข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติงาน นิเทศการศึกษาจำกัดอยู่แต่ภาคความรู้ และไม่ประสานสัมพันธ์กับงานด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับการเรียนการสอน และไม่สัมพันธ์กับงานบริหารโรงเรียน การแบ่งงานเป็น หมวดวิชาเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงใหม่ ใน ด้านตัวบุคลากรที่ทำกรนิเทศการศึกษามีปัญหาหลายประการ เช่น สัดส่วนของศึกษานิเทศก์ต่อโรงเรียน ต่อครู ยังไม่อยู่ในเกณฑ์ที่จะทำให้ได้คุณภาพและทั่วถึง ความรู้ ความสามารถของศึกษานิเทศก์บางส่วนยังไม่ได้รับการยอมรับนับถือ จากครูเท่าที่ควร ในการคัดเลือกบุคลากรที่มาเป็นศึกษานิเทศก์ ก็ยังไม่อาจกล่าวได้ว่า สามารถเลือกได้ คนที่เป็นผู้นำทางวิชาการเสมอไป ในบางกรณีผู้บริหารสำคัญผิด ให้ความสำคัญศึกษานิเทศก์ เป็นที่รวมทุกข์ที่ไม่สามารถปฏิบัติงานที่ผู้บริหารมอบหมายได้ และที่แลความขวัญของศึกษานิเทศก์ทุกคำ ไม่มีความสนใจในอนาคตของตน ไม่แน่ว่าจะมีพลังผลักดันความเปลี่ยนแปลงใดเท่าที่หวัง และมองไม่เห็นความเจริญก้าวหน้าของตนเท่าที่ควร

การนิเทศการศึกษาเป็นงานที่กว้างขวาง การปฏิบัติงานจะต้องเกี่ยวข้องกับบุคคล หลายฝ่าย นับตั้งแต่ผู้บังคับบัญชาของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารการศึกษาระดับต่าง ๆ ครู นัก

ลিপพนนท์ เกตุทัต, "รายงานของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา," ใน การปฏิรูปการศึกษา, ลิปพนนท์ เกตุทัต, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ วัฒนาพานิช, ๒๕๑๘), หน้า ๑๓๑ - ๑๓๖.

เรียน และบุคคลในอาชีพต่าง ๆ ในชุมชนชน ค่ายเหตุนี้จึงมักมีปัญหา เรื่องของตัวบุคคล เข้ามาเกี่ยวข้องกับค่ายเสมอ

โสภณ จันทรมัย ได้สรุปว่า

การนิเทศการศึกษาที่จะมุ่งให้ได้รับผลสำเร็จตามความคาดหวังทุกประการนั้น ย่อมเป็นไปได้ยาก บางทีมักจะมี เรื่องของตัวบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องกับค่ายเสมอ และนี่อุปสรรคด้านอื่น ๆ พอควร อุปสรรคที่สำคัญที่สุดของการนิเทศการศึกษา ได้แก่ บุคลากร ซึ่งเป็นอัตรากำลังของหน่วยงานไม่พอเพียงกับความต้องการ เพราะ ขอบข่ายของงาน กว้างขวาง มีโรงเรียนอยู่ในความรับผิดชอบมากเกินไป หรืออีกส่วนหนึ่งศึกษานิเทศก์ ยังเป็นบุคคลที่ไม่ถึงขั้นที่ต้องการ เป็นคนขาดความชำนาญและประสบการณ์ด้านต่าง ๆ บุคลิกภาพไม่เหมาะสมไม่เป็นที่น่าเลื่อมใส ครุบางส่วนยังมีความคิดเห็นขัดแย้งกับศึกษานิเทศก์ มองภาพพจน์ของศึกษานิเทศก์ไปในทางจับผิด นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านงบประมาณ ขาดอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้สำหรับทำการนิเทศการศึกษา

ฉลอง บุญญานันต์ ได้รายงานการวิเคราะห์ปัญหาการนิเทศการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปข้างบนดังนี้ ปัญหาเกี่ยวกับอัตรากำลังของศึกษานิเทศก์ไม่พอ จากการสำรวจพบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ มีศึกษานิเทศก์จังหวัดชายจำนวน ๔๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๖๖ ศึกษานิเทศก์หญิงจำนวน ๑๒๘ คน หรือร้อยละ ๓๒.๓๔ อัตราร้อยละระหว่างศึกษานิเทศก์ชายต่อศึกษานิเทศก์หญิงเป็น ๒ ต่อ ๑ ศึกษานิเทศก์ที่ยังขาดอยู่ ๑๗๘ คน หรือร้อยละ ๒๐.๓๗ อัตรากำลังของศึกษานิเทศก์ไม่พอย่อมเป็นปัญหาต่อการปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามเป้าหมายเกี่ยวกับการประเมินมาตรฐานความรู้ความสามารถของศึกษานิเทศก์จังหวัดพบว่า ศึกษานิเทศก์จังหวัดมีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่มากที่สุด ๔๘ คน หรือร้อยละ ๑๑.๕๕ มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับงานในหน้าที่มาก ๒๑๕ คน หรือร้อยละ ๔๗.๗๘ มีความรู้ความสามารถปานกลาง ๑๔๘ คน หรือร้อยละ ๓๐.๑๖ มีความรู้ความสามารถน้อย ๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๑๑ ศึกษานิเทศก์ที่มีความรู้ความสามารถสูงมักจะหนีหน่วยงานไปประกอบอาชีพอื่น เพราะเห็นว่า อาชีพศึกษานิเทศก์ไม่มีความมั่นคง และมีความก้าวหน้าพอ จะ

โสภณ จันทรมัย, "บทบาทของศึกษานิเทศก์กับครูโรงเรียนประถมศึกษา,"

จากปัญหาการนิเทศการศึกษาต่าง ๆ ที่ประมวลมาพอสรุปได้ว่า ศึกษานิเทศก์จังหวัดต้องประสบปัญหาในการปฏิบัติงานที่สำคัญ คือ ประการแรก ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้กำหนดหน้าที่ศึกษานิเทศก์ไว้อย่างกว้างขวาง ศึกษานิเทศก์จังหวัดไม่แน่ใจว่า ตนเองได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องครบถ้วนมากนักน้อยเพียงใด ประการที่สอง เมื่อปฏิบัติงานตามหน้าที่ดังกล่าวแล้ว ไม่ทราบว่าได้ผลดีมากน้อยเพียงใดเพราะต้องปฏิบัติงานร่วมกับบุคคลหลายฝ่าย หลายระดับ และไม่มีการประเมินผลการนิเทศการศึกษาร้อย่างจริงจัง ประการสุดท้าย ศึกษานิเทศก์ต้องประสบปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่กำหนด เช่น มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถไม่เพียงพอ งบประมาณและเครื่องมือเครื่องใช้ในการนิเทศการศึกษามีไม่พอ ได้รับความร่วมมือจากครู ผู้บริหารโรงเรียนน้อยไป เป็นต้น ผู้วิจัยซึ่งปัจจุบันทำหน้าที่ศึกษานิเทศก์ประจำจังหวัด ได้ประสบกับปัญหาเหล่านี้มาแล้ว และได้ประชุมสัมมนาปัญหาเหล่านี้ร่วมกับศึกษานิเทศก์จังหวัดทั้งหลายบ่อย ๆ เห็นว่า ปัญหาเหล่านี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การนิเทศการศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร การเรียนการสอนในระดับประถมศึกษายังไม่มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน "นักเรียนที่สำเร็จชั้นประถมศึกษาบางส่วน ยังขาดทักษะในการใช้ภาษาไทยและการคิดคำนวณ"^๑ เมื่อการนิเทศการศึกษาของศึกษานิเทศก์จังหวัด มีความสำคัญต่อการจัดดำเนินการศึกษาในโรงเรียน มีความสำคัญต่อการปรับปรุงคุณภาพและส่งเสริมมาตรฐานการศึกษา มีความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับประถมศึกษา แต่การปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์จังหวัดต้องประสบปัญหาเช่นนี้ ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาปัญหาดังกล่าว ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์จังหวัด เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริง และจะเป็นประโยชน์ต่อการนิเทศการศึกษาต่อไป

^๑ธีรเทพ ทองสถิตย์, "ความคิดเห็นของครูประถมศึกษามีต่อการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖), หน้า ๘.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ต้องการสำรวจ

๑. การปฏิบัติงานตามหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๑๘
๒. ผลการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์จังหวัดตามหน้าที่ที่กำหนด
๓. ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์จังหวัดในเขตศึกษาลิบเอ็ด โดยแบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม ดังนี้

๑. กลุ่มศึกษานิเทศก์จังหวัด ๗ ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์จังหวัด ผู้ช่วยศึกษานิเทศก์จังหวัด และหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัด ในเขตศึกษาลิบเอ็ด
๒. กลุ่มหัวหน้าส่วนการศึกษา ๗ ประกอบด้วย หัวหน้าส่วนการศึกษา และหัวหน้าหมวดการศึกษา ในเขตศึกษาลิบเอ็ด
๓. ศึกษานิเทศก์จังหวัด ในเขตศึกษาลิบเอ็ด
๔. ครูใหญ่ และครู โรงเรียนประถมศึกษาในเขตศึกษาลิบเอ็ด ทุกสังกัด

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะการปฏิบัติงานจริงของศึกษานิเทศก์จังหวัดในเขตศึกษาลิบเอ็ด นับตั้งแต่เริ่มประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๑๘ เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ ถึงวันที่ส่งแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลในวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๐ เท่านั้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

เมื่อการวิจัยสำเร็จแล้ว คาดว่าผลการวิจัยจะช่วยให้ทราบถึง การปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์จังหวัด ว่าได้ปฏิบัติตามหน้าที่ได้มากน้อยเพียงใด การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จ

ในค่านิด มีผลค่าน้อยเพียงนิด และทำให้ทราบปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์จังหวัด ทั้งนี้เพื่อจะได้หาทางขจัดปัญหาเหล่านั้น และคาดว่า ผลการวิจัยอาจเป็นแนวทางในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ต่อไป

ความหมายของคำบางคำที่ใช้ในการวิจัย

ศึกษานิเทศก์จังหวัด หมายถึง ศึกษานิเทศก์ระดับจังหวัด สังกัดกรมสามัญศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ในจังหวัดชัยภูมิ นครราชสีมา สุรินทร์ ศรีสะเกษ และบุรีรัมย์

การปฏิบัติงาน หมายถึง การปฏิบัติงานในหน้าที่นี้เทศการศึกษ ที่กำหนดตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๑๔

หัวหน้าส่วนการศึกษา หมายถึง หัวหน้าส่วนการศึกษาราชการบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ นครราชสีมา สุรินทร์ ศรีสะเกษ และบุรีรัมย์

หัวหน้าหมวดการศึกษา หมายถึง หัวหน้าหมวดการศึกษาราชการบริหารส่วนจังหวัด ทุกอำเภอในเขตศึกษาสิบเอ็ด

ครูใหญ่ หมายถึง ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาทุกสังกัด ที่เคยได้ปฏิบัติงานร่วมกับศึกษานิเทศก์จังหวัด

ครู หมายถึง ครูในโรงเรียนประถมศึกษาทุกสังกัดที่เคยได้รับการนิเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มประชากรที่ใช้ ประชากรอันเป็นแหล่งที่มาของข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม คือ

๑. กลุ่มศึกษานิเทศก์จังหวัด ๆ ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์จังหวัด ผู้ช่วยศึกษานิเทศก์จังหวัด และหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัด ในเขตศึกษาสิบเอ็ดทุกคน รวม ๑๕ คน
๒. กลุ่มหัวหน้าส่วนการศึกษาราชการ ประกอบด้วยหัวหน้าส่วนการศึกษา และหัวหน้าหมวดการศึกษา ในเขตศึกษาสิบเอ็ดทุกคน รวม ๓๐ คน
๓. ศึกษานิเทศก์จังหวัดในเขตศึกษาสิบเอ็ดทุกคน รวม ๕๐ คน
๔. ครูใหญ่ และครู ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างมาวิจัย โดยชั้นแรก จะสุ่มจำนวนโรงเรียน

ประถมศึกษาที่ศึกษานิเทศก์จังหวัดเข้าไปปฏิบัติงาน ๒๐ % จำนวนโรงเรียนที่ศึกษานิเทศก์จังหวัดเข้าไปปฏิบัติงานระหว่างวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๑๕ ถึง ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๒๐ มีทั้งหมด ๔๔๖ โรงเรียน เพราะฉะนั้นได้จำนวนโรงเรียนที่ส่งมา ๔๕ โรงเรียน ขึ้นต่อมาจึงพิจารณาครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาที่ส่งมาได้ทุกคน และครูโรงเรียนประถมศึกษาที่ส่งมาได้โรงเรียนละ ๒ คน เพื่อใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับวิจัย ฉะนั้นกลุ่มตัวอย่างครูใหญ่ และครูโรงเรียนประถมศึกษาที่ส่งมาได้จึงมีจำนวน ๒๖๗ คน รวมประชากรที่จะใช้วิจัยทั้งสิ้น จำนวน ๔๐๒ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถามซึ่งได้จากการศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสาร และอาศัยแนวความคิดเห็นของผู้ชำนาญ และมีประสบการณ์ด้านกาปฏิบัติการศึกษาแบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ตอนแรกเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่สอง เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน และผลการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์จังหวัด ตอนที่สาม เกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ โดยให้จัดลำดับความสำคัญ

วิธีเก็บข้อมูล ส่วนหนึ่งใช้วิธีเก็บทางไปรษณีย์ และอีกส่วนหนึ่งผู้วิจัยออกเก็บรวบรวมเอง

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ คือการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ลำดับขั้นในการเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยจะเสนอข้อมูลตามลำดับดังนี้

- บทที่ ๑ ความเป็นมาของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ข้อจำกัดของการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย
- บทที่ ๒ รายงานหรือเอกสารการวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง
- บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย และรวบรวมข้อมูล
- บทที่ ๔ การวิเคราะห์ข้อมูล
- บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ.